

‘We kweken tropische vissen, terwijl ze straks in de Noordzee moeten overleven’

Een pleidooi voor inclusiever onderwijs met een sterke pedagogische basis

drs. Erik de Graaf
adjunct-directeur SWV VO Groningen Stad
voorzitter Thuiszitterspact 2.0

Samenwerkingsverband
VO Groningen Stad

Context SWV VO Groningen Stad

Kengetallen

- 16.500 leerlingen
- 10 besturen VO/VSO, 33 VO- & VSO-scholen
- 2 gemeenten
- ca. 65% havo/vwo/gym, 1,7 % VSO (100-cl. 3 en 180-cl. 4)
- ca. 18% extra ondersteuning

Kernambities

- inclusiever onderwijs
- versterken pedagogisch klimaat
- verbinding onderwijs-jeugdhulp

Context Thuiszitterspact 2.0

- Sinds 2018, met 10 partners:
  - SWV PO - SWV VO – 4 MBO's
  - gemeente Groningen (beleid & leerplicht)
  - GGD - WIJ – C4Youth
  - v.a. Q3 2024 voorschoolse voorzieningen
- 2 pijlers: van thuiszitters naar *schoolaanwezigheid & verbinding onderwijs-jeugdhulp*

Resultaten Thuiszitterspact 2.0

- domeinoverstijgende samenwerking
- verbinding gehele onderwijsketen (+ Q3 2024 voorschool)
- schoolmissers beter in beeld
- vorming AOJ-teams
- landelijk experiment onderwijszorgarrangementen
- collectivering jeugdhulp
- provinciaal afgesloten privacyconvenant

Resultaten Thuiszitterspact 2.0 in cijfers

	2018	2020	2022	2024
AV	Geen gegevens	3	5	3
LRV	27	35	23	32
Ziekgemeld	41	36	61	36
Vrijstelling	Geen gegevens	33	30	17
Teruggeleid	41	62	85	70

- *vrijstelling: 67% geen onderwijs genoten*
- *meeste vrijstellingen vanuit VSO*

“Zo hard gelopen en toch nog zo ver te gaan...”

Hedendaagse jongeren vaker mentale aandoeningen

NOS Nieuws • Dinsdag 25 juni, 01:32 • Aangepast dinsdag 25 juni, 09:05

Mentale gezondheid meisjes wordt wereldwijd slechter, blijkt uit nieuw onderzoek

NOS Nieuws • Dinsdag, 00:07 • Aangepast dinsdag, 07:06

Boos, bang en verdrietig: een op de vijf jongeren ervaart klimaatstress

Psychische kwetsbaarheid jeugd

Onderzoek: 62 procent jongeren geeft aan verslaafd te zijn aan social media

Een op de tien kinderen heeft een psychische stoornis –

Onderwerpen ▾ Wie zijn we ▾ Actueel

Gezondheid van jongeren blijft kwetsbaar

Nieuws Mentale gezondheid

Mentale problematiek jongeren Een op de zeven jongeren heeft mentale problemen

Jongeren worstelen met mentale gezondheid, hoe ga je om met zo'n gesprek? 'Drempel is hoog'

Aantal jongeren met suïcidale gedachten onverminderd hoog

Ook na een periode zonder coronamaatregelen blijft het aantal jongeren, van 12 tot 25 jaar, met serieuze suïcidale gedachten onverminderd hoog (16%). Na bijna een verdubbeling in de laatste lockdownperiode (van 9% in het najaar van 2021 naar 17% tussen december 2021 en februari 2022) daalde dit percentage nauwelijks. Dit blijkt uit het vierde kwartaalonderzoek

Schooluitval stijgt op alle mbo-niveaus

11 mei 2023

Zeg 'stop' tegen de afkalvende mentale gezondheid van jongeren

NOS Nieuws • Dinsdag 13 september 2022, 23:31

Meisjes in Nederland zijn minder gelukkig dan vijf jaar geleden

NIEUWS | MENTALE GEZONDHEID EN PREVENTIE

Mentale problemen Nederlandse jongeren onverminderd hoog

V+ OPINIE

Opinie: Jongeren hebben dringend meer hulp nodig bij hun mentale problemen

“Suicide groot probleem onder jongeren”

Veel stress bij jonge meisjes door hoge druk op school: 'Ik leef van deadline naar deadline'

NIEUWS

Tienermeiden zijn minder gelukkig dan jongens, verschillen het grootst in 'online-leven'

Opinie: Psychische nood bij jongeren schreeuwt om opvoeders die hun rol weer serieus nemen

Noodklok: mentale gezondheid jongeren zwaar onder druk

Meer ongezond gedrag bij jongeren, gezondheid blijft kwetsbaar

Mentale gezondheid niet hersteld

Maar ook (recenter) hoopvol nieuws....

fd. Interview • 1 nov 12:06

‘Jongeren zijn niet ongelukkiger. Ze kunnen er alleen beter over praten’

Maarten van Poll

Mentale problemen horen erbij, vindt hoogleraar Veerkrachtig Opgroeien Levi van Dam. De oplossing ligt meestal niet in therapie, maar in de eigen omgeving. ‘Jongeren zijn veel beter geworden in het verwoorden van de mentale druk die ze ervaren.’

INTERVIEW

Het leven is soms verrekke lastig, zegt hoogleraar Levi van Dam, maar het is niet zo dat steeds meer jongeren ermee worstelen

Mentale gezondheid van jongeren gaat niet achteruit

Betere relaties met onszelf, ‘Jongeren van nu zijn geen sneeuwvlokjes’

31 oktober 2024

overzicht

Zeer voorzichtige verbetering in mentale gezondheid jongeren sinds pandemie

Interventie **STORM**: Strong Teens & Resilient Minds

Bewezen effectieve interventie: stimuleert ontwikkeling veerkracht, positief zelfbeeld en weerbaarheid van jongeren

EEN KETENSAMENWERKING TUSSEN:

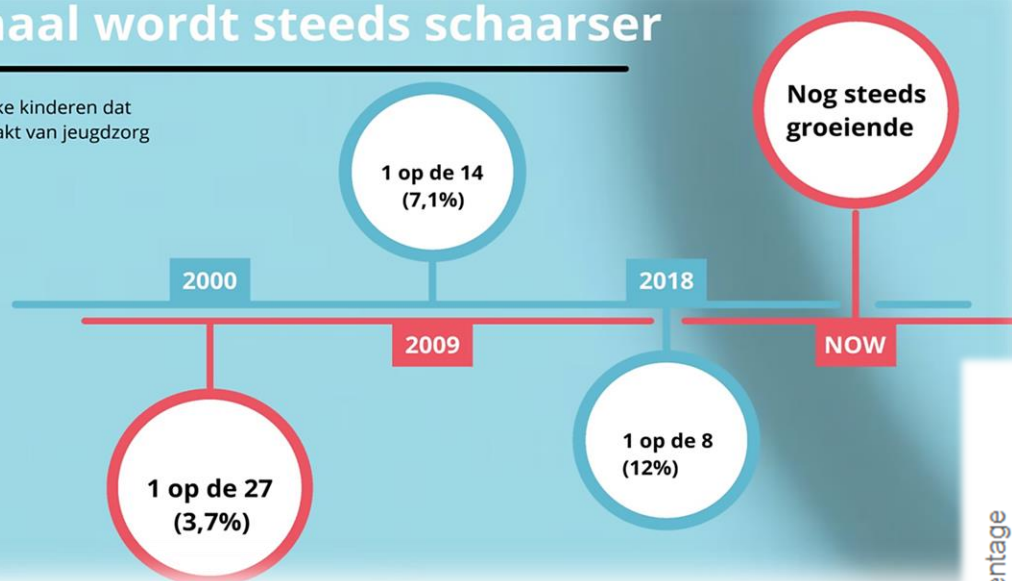
HOE ZIET DE STORM-AANPAK ER BIJ JOU OP SCHOOL UIT?

- 01** Bewustwording en kennis opdoen over mentale gezondheid

Mental health lessen voor leerlingen
- 02** Vroegtijdig signaleren en bespreekbaar maken van (mentale) klachten

Gatekeepertraining voor mentoren/docenten
- 03** Preventieve vaardigheidstraining

Vroegsignalering door de GGD
-
Op Volle Kracht training voor leerlingen

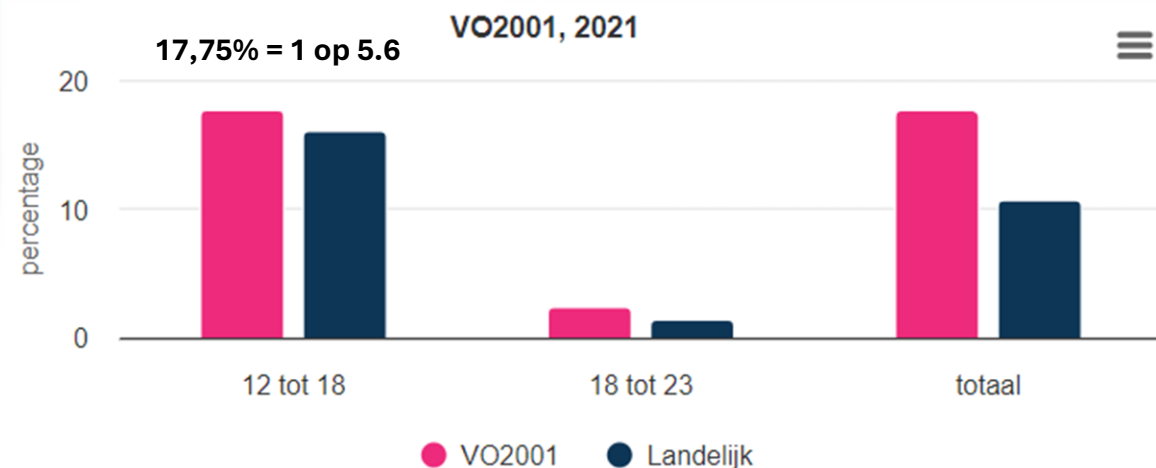
“De deur naar normaal gaat steeds minder ver open”

Normaal wordt steeds schaarser

Aantal unieke kinderen dat gebruik maakt van jeugdzorg
*Bron NJI

*“Weten we van gekkigheid nog wat normaal is?”
(Bert Wienen)*

Bron en jaar data: CBS (micro)data, bewerking NJI, 2021

Psychische problemen in VO

Schoolmissers/thuiszitters

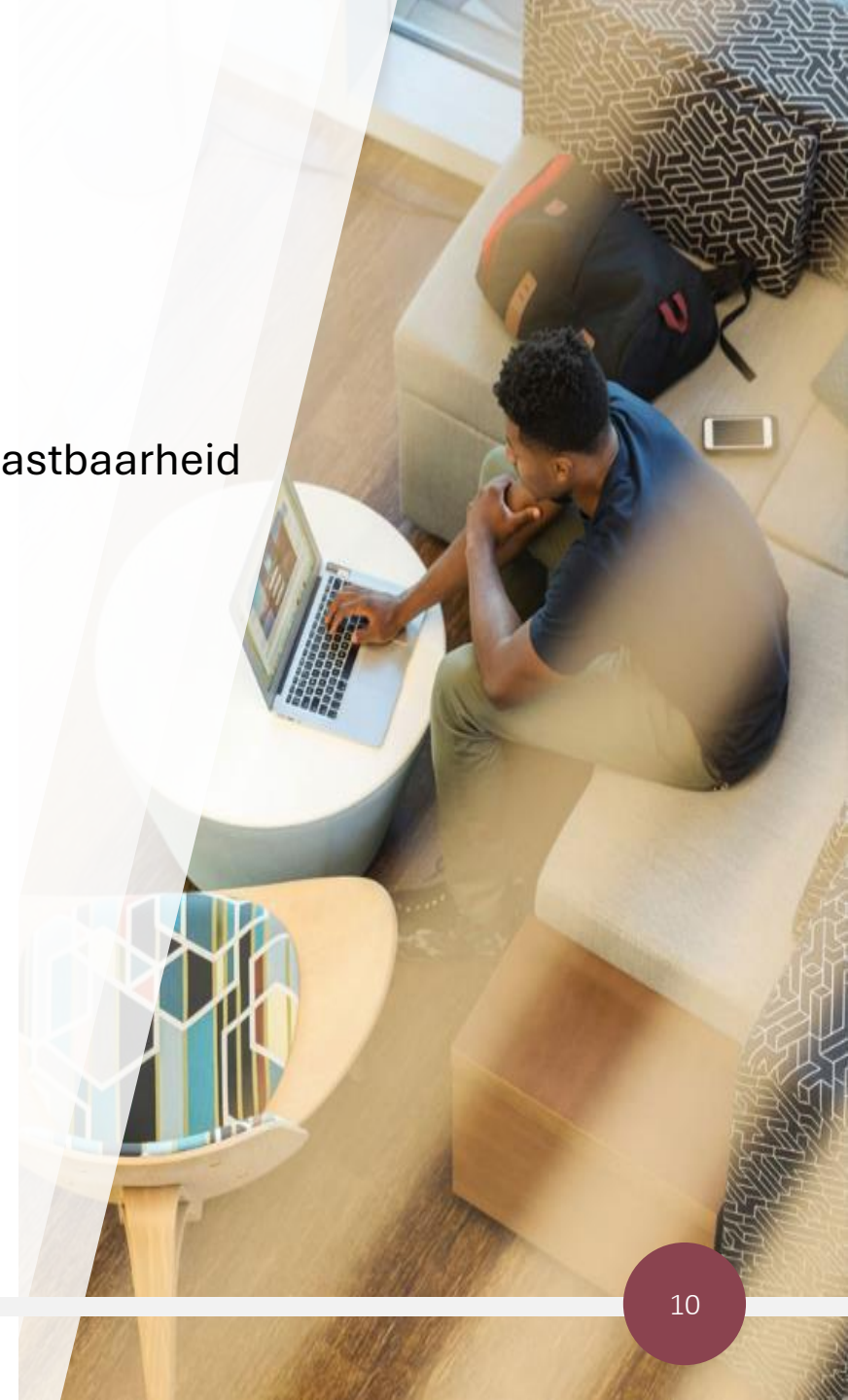
Op peildatum 15-09-2024 gaan 78 leerlingen niet naar school:

- 29 leerlingen (37%) vanwege psychische problematiek/verminderde belastbaarheid
- 20 leerlingen vanwege medische problematiek
- 26 leerlingen al langer dan een jaar

Belemmerende factoren

- corona | veelsoortige problematiek | prestatiedruk | social media
- afbouw Jeugdzorg+ | leer- & ontwikkelrecht | vol VSO cluster 4
- lerarentekort | wachtlijsten jeugdhulp | jongere als probleemeigenaar

Investeren in preventie loont (onderzoek Trimbos, RIVM, GGD GHOR, 2024)

Inclusiever onderwijs

“Ik vind het beeld van de bloemen een goed voorbeeld: de meesten van ons zijn paardenbloemen. Makkelijke planten: ze kunnen overal groeien, onafhankelijk van de omstandigheden.

Sommige van ons zijn orchideeën, die hebben een specifieke afstemming en context nodig. Maar om nou al die orchideeën ziek, afwijkend of mislukte paardenbloemen te noemen.

Of continu aan de orchidee de vraag te stellen: wat heb jij nodig om een paardenbloem te worden? (...) Dat is geen inclusiviteit.”

(Bert Wiennen)

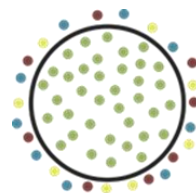
Inclusiever onderwijs (2)

Inclusief onderwijs heeft positief effect op **alle** lln:

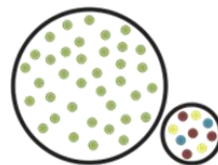
- betere sociale relaties, meer sociale steun
- verbeterde leeropbrengsten
- hogere verwachtingen
- meer samenwerking binnen team

(Onderzoek European Agency for Special Needs & Inclusive Education, 2021)

3 P's: present – participatie - progressie

Exklusie

Segregatie

Integratie

Inclusie

Interventies inclusiever onderwijs

Welke interventies binnen SWV VO Groningen Stad?

- Nulmeting inclusiever onderwijs scholen (nu 1.7% VSO)
- OPDC: Thuiszittertraject VO & Doorstart
- Symbiose VSO-VO & TAB
- Onderwijszorgarrangementen
- Kleinschalige onderwijsvormen & maatwerk
- Digitale School

Our job is to teach the students we have.
Not the ones we would like to have.
Not the ones we used to have.
Those we have right now.
All of them.

Dr. Kevin Maxwell

Pedagogische basis

- Pedagogiek ‘technische’ wetenschap (spiegelend aan natuurwetenschappen)
- Alleen ‘falende’ jongere pedagogische aandacht (labels)
- Gedragkundigen ‘repareren’ jongere met medicatie en therapie (De Winter)
- Sterke pedagogische basis voorwaardelijk
- Goed onderwijs, jongeren echt zien binnen pedagogische relatie → welbevinden
- Oprechte aandacht, echt luisteren, pedagogische relatie (actie-onderzoek C4Youth)
- JIM-aanpak (Jouw Ingebrachte Mentor)

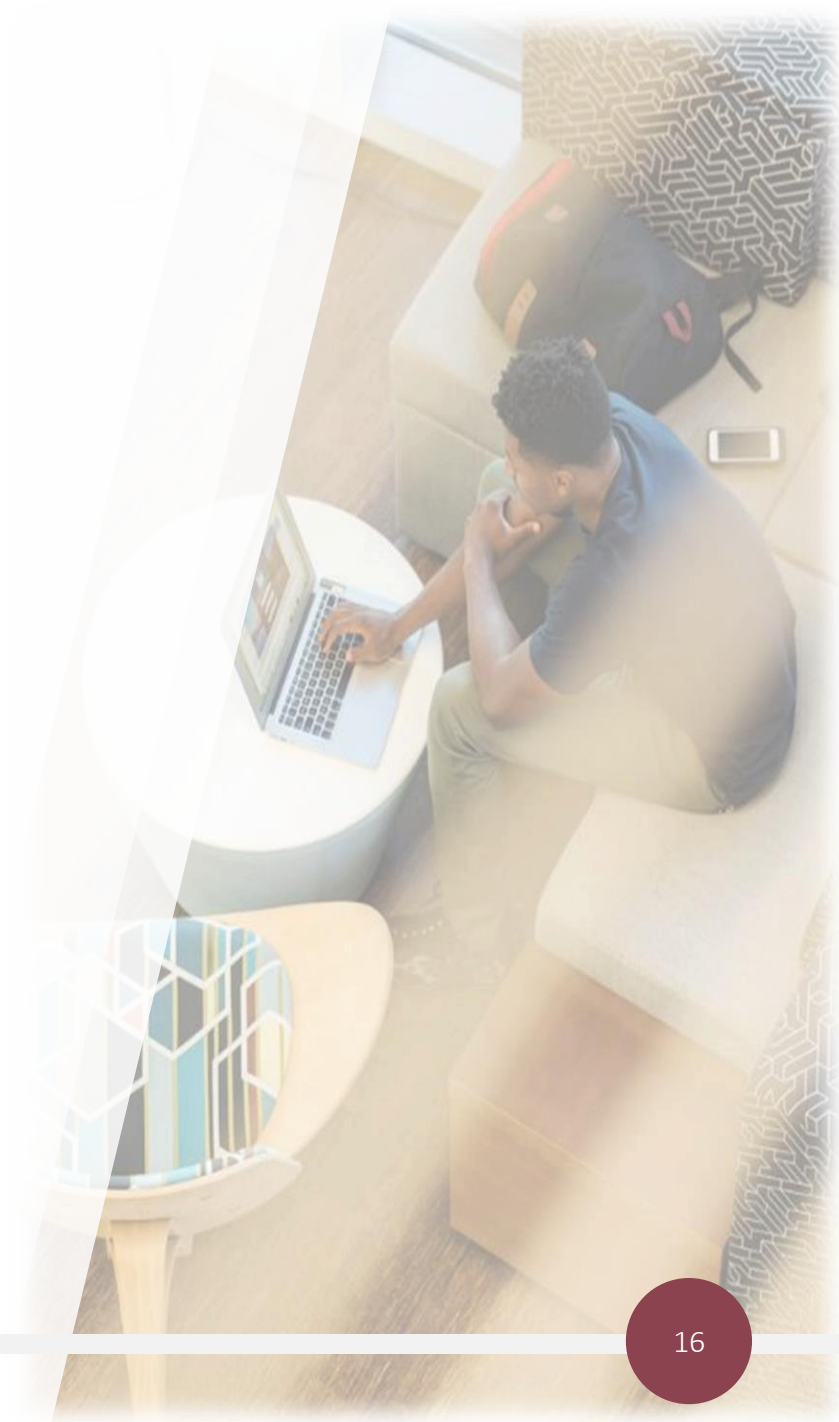
“Wie één kind/jongere redt, redt de hele wereld”

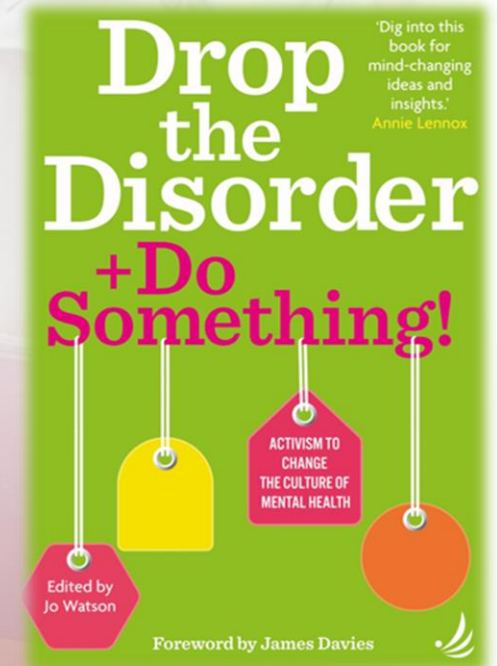
Verbinding onderwijs-jeugdhulp

- Inzet jeugdhulp in de school (VO WIJ) / AOJ-teams
- Collectivering
- Beschikingsvrije inzet (Basisjeugdhulp)
- Gezamenlijk afwegingskader ('grijze gebied')
- Gezamenlijk budget onderwijs-jeugdhulp (gemeente – SWV)
- Inzetten op normaliseren

Normaliseren

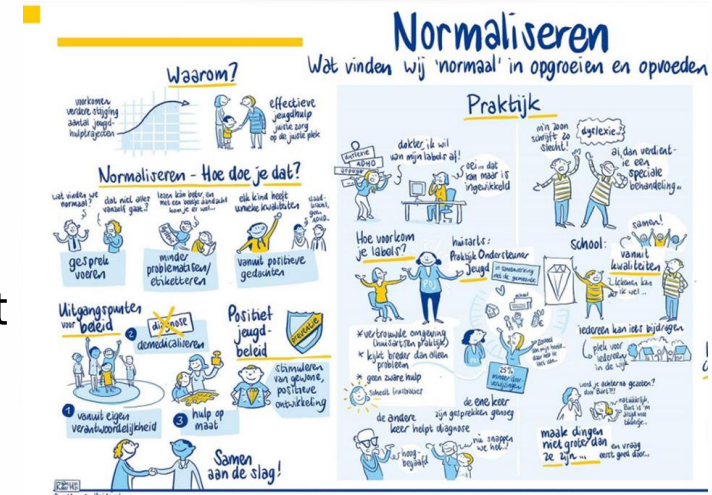
- Historie rugzak: denken in labels en stoornissen → financiële prikkel
- Optimaliseren context i.p.v. aan achterkant individuele problemen oplossen
- Niet elke kwetsbaarheid/moeilijkheid problematiseren
- Labels voor echt gespecialiseerde zorgvraag
- Gewone leven met school (ritme) is de beste behandeling
- 'Teachers with special needs' (Batstra)

Normaliseren: wat is nodig?

- Stoppen met therapeutisering onderwijs (medisch model)
- Vergroten zelfvertrouwen (empowerment) & weerbaarheid/veerkracht
- “Nothing about us without us”
- Acceptatie van vallen & opstaan in opvoeden en opgroeien
- Sturen op resultaat met principe ‘goed is goed genoeg’
- Uitgaan van talenten en mogelijkheden
- Normaliseren is een werkwoord: samenwerking partners essentieel
- [Top 10 beschermende factoren jeugd](#) (NJI)

Bron: gemeente Pijnacker-Nootdorp

Bron: Karakter, Nijmegen

Transforming inclusive education (Shelley Moore)

*If you'd understood everything I said...
you'd be me (Miles Davis)*

 Erik de Graaf

---

 e.de.graaf@swv-vo2001.nl

 <https://www.swv-vo2001.nl/>

